

[FYSIS a ARCHÉ u nejstarších řeckých myslitelů]

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[2001](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[2001](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 15. 2. 2001
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 15. 2. 2001

[FYSIS a ARCHÉ u nejstarších řeckých myslitelů]

Když se nejstarší řeční myslitelé tázali po ARCHÉ, tázali se zprvu – jak dosvědčuje Anaximandros – po tom, „z čeho věci vznikají a do čeho zase zanikají“. Simplicios vykládá tuto Anaximandrovu myšlenku (zl. A9 a B1) po svém, a to tak, že jde o „jakousi neomezenou přirozenost“, a dokonce zaměňuje termín „počátek“ (ARCHÉ) s termínem „prvek“ (STOICHEION), a vysvětluje první druhým. To je dokladem toho, že přinejmenším od Aristotela už není v povědomí filosofů, že nejstarší konotace slova FYSIS připomínají rození (FY EIN, FY ESTHAI), takže nic takového nelze spojovat s ARCHÉ, která je vždycky pojata jako nevzniklá a nezanikající (ať už v singuláru nebo v plurálu, a podobně STOICHEIA). Bylo by ovšem možno si vymyslet něco, co jistě Simplicios neměl na mysli, jen na výklad užitých formulací. „Přirozenost“, totiž FYSIS, je charakterizována tím, že vzniká zrodem a zaniká smrtí. Kdyby bylo možné myslit FYSIS, která by nebyla takto omezena (tj. nebyl by její vznik zrodem jejím původním omezením – takže by pak ani zánik smrtí nemohl být jejím druhým omezením), znamenalo by to, že jde o časově neomezené, ustavičně pokračující vznikání zrodem, neustálé rození. Jde nepochybně o výklad poněkud divoký, ale zcela možný, pokud jej nebudeme připisovat Simplikiovi jako jeho autorovi. Smysluplnost takového výkladu má ovšem své tvrdé omezení: pokud by ARCHÉ byla interpretována jako ustavičné rození, přestala by plnit onu základní funkci, pro kterou sama její myšlenka byla ustavena: ustavičné rození by pak nemohlo být skutečně „jedním“ počátkem, ale bylo by nutně pluralizováno.

(Písek, 010215-1.)